

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูประบบ การบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และ วิเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร ตำรา คู่มือ ระเบียบและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. ความหมายและแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา
2. แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
3. ระบบบริหารการศึกษาแบบเดิม
4. ระบบบริหารการศึกษาแบบใหม่ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

ความหมายและแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา

วิชัย ต้นศิริ (2542, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่าการ ปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความหมายลึกซึ้งกว้างไกล หากเป็นการเปลี่ยนแปลงตามปกติ วิสัยเราก็ไม่เรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่า "การปฏิรูป" และในทางกลับกันหากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นไปด้วยความรุนแรง ให้ล้าหลังล้าไถ่กว่าดั่งทุกสิ่งที่ยาวหน้า เราก็เรียกการเปลี่ยนแปลง นั้นว่า "การปฏิวัติ" "การปฏิรูป" จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างนานาใหญ่เป็นการเปลี่ยนทั้ง ระบบ แต่เปลี่ยนอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้ไม่เกิดความรุนแรง หรือกระทบในทางเสียหายน้อยที่สุด เป็นวิถีของอารยชน เหมาะกับสังคมประชาธิปไตยที่ยึดหลักการเปลี่ยนแปลง โดยปราศจากการใช้ พละกำลังและความรุนแรง

ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2538) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่าหมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติม แนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิม ด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ เดิมให้เบาบางหรือหมดไป และสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายแห่งความ เป็นเลิศทางการศึกษา ในปี พ.ศ.:2550 โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนไทยมีศักยภาพ ในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพัฒนาประเทศชาติ ให้สามารถอยู่ในสังคมโลกอย่างเป็น สุข

ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษา

ปฏิรูป คือ การเปลี่ยนทั้งระบบ หรือให้เบาลงมาหน่อยคือ เปลี่ยนเชิงระบบ ถามว่า ระบบการศึกษาดังกล่าวมาแล้วควรเปลี่ยนทั้งระบบหรือไม่? ท่านอาจจะถามต่อไปว่าเปลี่ยนทั้ง ระบบหมายความว่าอย่างไร? คำตอบง่าย ๆ ก็คือ อยู่ที่ความเข้าใจของแต่ละบุคคลว่า ระบบควร รวมถึงอะไรบ้าง? ฉะนั้นหากตีประเด็นกันไปเรื่อยๆ ก็คงไม่มีวันจบ จึงควรถามคำถามในใจตนว่า เท่าที่ท่านตระหนักหรือมีประสบการณ์มีอะไรดีอยู่แล้วบ้าง อะไรไม่ดีบ้างและควรจัดไปในระบบ การศึกษา ท่านก็คงตอบคำถามนี้ได้ในประสบการณ์ของท่าน แต่เท่าที่ผู้เขียนได้นำปัญหามาชี้แจง ก็พอจะคาดคะเนได้ว่าสิ่งที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ก็คือสิ่งที่เป็ปัญหาดังที่กล่าวมาแล้ว

ประเด็นหลักในการคิดแนวปฏิบัติก็คือ จะวางยุทธศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างไรที่ ทำให้เกิดผลดีที่สุด และกระทบกระเทือนทางลบน้อยที่สุด เพราะการเปลี่ยนแปลงย่อมมีผลทางลบ ได้เสมอ เหมือนยารักษาโรคที่ใช้เกินขนาดจะมีผลข้างเคียง นอกจากนั้นยุทธศาสตร์หรือวิธีการ เปลี่ยนแปลงต้องสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด เรียกว่าจะ เอาไม้ค้ำค้ำไปค้ำไว้ก็ไม่ต้อง ออกแบบเครื่องมือผ่าตัดให้เหมาะกับระดับของโรค จากแ่งคิดดังกล่าวจึงมีข้อเสนอในการปฏิรูป ดังนี้

1. ปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการประเมินผล

ยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปทั้งหมด เพราะหากเปลี่ยนแปลง ณ จุดนี้ ได้ จะมีผลดีต่อการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและสามารถแก้ไขปัญหาคอขวดของความ สอดคล้อง

กับการพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนเตรียมคนเพื่อการศึกษาต่อตลอดชีวิตได้ด้วย และในการปฏิรูปในข้อนี้จำเป็นต้องปรับระบบการบริหารจัดการด้วย ฉะนั้นการแก้ไขในจุดนี้จึงเป็นหลักชัยของขบวนการปฏิรูปทั้งหมด

ประเด็นสำคัญคือ ปัจจัยตัวแปรใดที่จะทำให้เกิดระบบการเรียนการสอนที่พึงปรารถนา ณ จุดนี้เรายังไม่ได้พูดถึงถึงนิยามคำว่า "ระบบการเรียนการสอนที่พึงปรารถนา" แต่ขอสมมติว่า นักวิชาการศึกษามีความเข้าใจตรงกันในระดับหนึ่ง ฉะนั้นจะขออนุญาตข้ามไปกล่าวถึงปัจจัยตัวแปรที่ทำให้เกิดระบบการเรียนการสอนที่พึงปรารถนา คำตอบตรงนี้ ตามการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียน คิดว่ามีปัจจัยตัวแปร 6 ตัวด้วยกัน คือ

1. การปรับหลักสูตรและกำหนดปรัชญาของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี รายละเอียดก็ควรจะไปพิจารณากันในหมู่นักวิชาการครู และผู้บริหาร คงยังไม่มีเวลาจะพิจารณากัน ณ ที่นี้
2. การฝึกอบรมครู และการพัฒนาครู สอดคล้องกับข้อแรก
3. การเป็นผู้นำที่ดีของอาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน
4. การจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำรา หนังสือ ให้มีความเพียงพอแก่สถานศึกษา
5. ระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และปรัชญาของหลักสูตรข้อ 1
6. ชุมชนให้การสนับสนุน

ทั้ง 6 ข้อนี้ ข้อใดบ้างสามารถกำหนดในกฎหมายได้ก็ควรกำหนดข้อไหนควรเป็นเรื่องวิธีการที่สามารถกำหนดเป็นนโยบายและแนวปฏิบัติได้ภายหลังก็ควรเปิดกว้างไว้ก่อนในประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ไม่มีองค์กรระดับชาติที่จะกำหนดหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา ข้อเสนอของการปฏิรูปในอังกฤษจึงเสนอให้จัดตั้งคณะกรรมการหรือสภาหลักสูตรแห่งชาติ สำหรับไทยเรามีหน่วยงานนี้ระดับกรมอยู่แล้ว แต่ก็ยังอาจเสนอไว้อีกได้เพื่อเป็นจุดเน้น สำหรับการฝึกหัดครูและการพัฒนาครู แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ก็ได้มีนโยบายการปฏิรูปในเรื่องนี้อยู่แล้ว หลักการสำคัญของนโยบายเรื่องนี้ หากกำหนดไว้ในกฎหมายได้ก็ควรจะทำ นอกจากนั้น การที่จะให้เกิดการปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดใหม่ในการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องจัดระบบการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้นำโรงเรียนและบรรดาครูที่ได้รับการฝึกมาอย่างดีได้ใช้ความสามารถของ

ตนเองได้เต็มทีโดยไม่จำกัด จึงต้องมีข้อเสนอให้ปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระ มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อความสำเร็จของระบบการบริหารใหม่จำเป็นต้องพัฒนาทั้งครูและผู้บริหารให้ถึงระดับมาตรฐาน และเนื่องจากในระบบใหม่จะไม่ใช้วิธีการควบคุมแบบเก่า แต่จะดูที่ผลสำเร็จคือ คุณภาพของนักเรียน ฉะนั้นก็จะต้องจัดระบบการประเมินผล เพื่อประเมินผลองค์รวม (Summative Evaluation) ในระดับชั้นประโยคคือปีสุดท้ายของแต่ละระดับการศึกษา และให้มีการประเมินภายใน ที่เรียกว่า Formative Evaluation ในแต่ละระดับชั้น ระบบการประเมินผลและระบบการบริหารสถานศึกษาแนวใหม่ก็อาจกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาได้เช่นกัน โดยสรุปจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการเรียนรู้การสอนทำให้เกิดยุทธศาสตร์อื่น ๆ ตาม ได้แก่

1. การปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครู

การปรับระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระ ในการดำเนินงานมากขึ้น การปรับระบบการประเมินผลให้มีทั้งระบบการประเมินภายในแบบ Formative Evaluation เพื่อตรวจสอบและพัฒนาตัวผู้เรียนและการประเมินภายนอกเพื่อตรวจสอบสรุปรวม เรียกว่า Summative Evaluation การประเมินสรุปรวมยอด

2. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา

การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญอีกประการหนึ่ง การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาในแนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมาย 5 ประการ คือ

1) มุ่งหมายจะให้เกิดเอกภาพด้านนโยบายทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ตลอดจนความสอดคล้องในการดำเนินนโยบายระหว่างระดับการศึกษา

2) มุ่งหมายจะให้เกิดการแบ่งภารกิจให้ชัดเจนระหว่างส่วนกลางที่ควรทำหน้าที่หลัก ด้วยกำหนดนโยบาย คุณภาพ มาตรฐาน การจัดสรรทรัพยากร การติดตามประเมินผล การกำกับและส่วนของจังหวัด และสถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ทำหน้าที่บริหารและจัดการ

3) มุ่งหมายให้เกิดการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาร่วมรับผิดชอบมากขึ้น ตามลำดับความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น

4) มุ่งหมายให้เกิดประสิทธิภาพของการบริหารมากขึ้น ตามลำดับความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น

5) มุ่งหมายให้เกิดผลดีต่อการกระจายโอกาสทางการศึกษา

หากดำเนินการได้สำเร็จในข้อนี้ ก็น่าจะมีผลต่อการแก้ไขข้อบกพร่องหลักข้อที่ 2 เรื่อง การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ. และข้อ 3 เรื่องความเสมอภาคของโอกาส และการกระจายโอกาส

โดยสรุป การปฏิรูประบบการบริหาร หมายความว่า ควรจะมีกระทรวงเดียวทำหน้าที่เพื่อกำหนดนโยบายและจัดสรรงบประมาณการศึกษาทั้งหมด และกระจายอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานให้จังหวัดดำเนินงานเป็นตัวแทนกระทรวงในจังหวัด ควบคุมดูแลสถานศึกษาและบุคลากร ให้สถานศึกษาระดับการศึกษาพื้นฐานมีความเป็นอิสระมากขึ้น ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเน้นให้มีความเป็นนิติบุคคลทั้งหมด และอาจจะออกนอกกรอบราชการได้ มีวิธีการจัดสรรงบประมาณแบบอุดหนุนทั่วไปที่เรียกกันว่า "Block grant" ให้แก่มหาวิทยาลัย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในจังหวัด และหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดพร้อม ก็อาจจะรับผิดชอบการจัดการศึกษาในเขตการปกครองของตนก็ได้

มาตรการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางดังกล่าวนี้สมควรที่จะกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาได้

3. การปรับระดับการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่

การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นของยุคสมัยใหม่ หมายความว่า จะต้องเตรียมคนให้สามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต และในการเตรียมตรงนี้จะต้องจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิของประชาชนทุกคนที่จะได้รับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี โดยรัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย การวางพื้นฐาน 12 ปีนี้ หากจะให้มีความสามารถ

ของประชาชนจะศึกษาต่อตลอดชีวิตก็ควรกำหนดให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นระดับที่เชื่อมโยงกับอุดมศึกษา หากประชาชนทุกคนจบที่ระดับนี้ ก็หมายความว่าประชาชนมีความพร้อมทางด้านวิชาการที่จะไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

นอกจากนี้แล้ว ในระดับหลังการศึกษาพื้นฐานควรได้มีการปรับระบบอุดมศึกษาให้มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย สร้างเส้นทางศึกษาต่อไว้มากมาย เส้นทาง แต่ให้มีความเชื่อมโยงกันมากที่สุด การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยก็เป็นวิธีการหนึ่ง

ประการสุดท้าย ในระบบการศึกษาใหม่นี้บทบาทของการศึกษานอกระบบจะมีมากขึ้น ฉะนั้นต้องมีมาตรการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และในการนี้ควรที่จะต้องระดมสรรพกำลังจากทุก ๆ ฝ่ายในสังคมให้เข้ามาช่วยจัดการศึกษาด้วย ตามหลักของคำประกาศจอมเทียนว่า "ทุกคนเพื่อการศึกษา" (All for Education)

โดยสรุป หลักการและนโยบาย ตลอดจนมาตรการเพื่อให้เกิดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี และการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต จึงเป็นหลักการสำคัญที่จะต้องกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติศึกษา

4. บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา

ความสำคัญของบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษามีหลายประการ แต่ที่สำคัญและอยู่ในแนวคิดของนักการศึกษาก็คือ การศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอาชีวศึกษาสูง หากให้เอกชนมีบทบาทในการจัด โดยเฉลี่ยค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เข้ามารับการศึกษาในสัดส่วนที่เหมาะสม จะทำให้เกิดความสมดุลและความสอดคล้องระหว่างตลาดแรงงาน (ภาคเศรษฐกิจ) ซึ่งเป็นอุปสงค์กับจำนวนผู้ศึกษาและจบการศึกษา ซึ่งเป็นอุปทาน

ยุทธศาสตร์ของการให้เอกชนเข้ามาจัดในระดับอุดมศึกษานี้ จะทำให้การกระจายโอกาสระดับการศึกษาพื้นฐานเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นข้อเสนอให้มีการจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี โดยรัฐจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษามากขึ้นในระดับหลังการศึกษาพื้นฐาน จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันในทางผกผัน ยิ่งเอกชนจัดระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้รัฐบาลมีโอกาสนำงบประมาณที่ประหยัดได้มาใช้ในการจัดการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538)

กระทรวงศึกษาธิการ (2538) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่า หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติม แนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิม ด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป และสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายแห่งความ เป็นเลิศทางการศึกษา ในปี พ.ศ. 2550 โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนไทยมีศักยภาพ ในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพัฒนาประเทศชาติให้สามารถอยู่ในสังคมโลกอย่างเป็นสุข กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้านคือ

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา โดยเร่งรัดให้โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ จัดการศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพทัดเทียมกัน และให้มีการกระจายการจัดบริการให้ครอบคลุมทุก พื้นที่ โดย

1.1 จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา (School Mapping) ของโรงเรียนและสถานศึกษา ทุกระดับทุกประเภท ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนำแผนที่ ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

1.2 กำหนดขนาดโรงเรียนและสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้ ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

1.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานในด้านบรรยากาศของการจัดการศึกษา ด้าน การเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านบุคลากรที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.4 ให้โรงเรียนแต่ละโรงเรียนทั้งที่มีอยู่เดิม และที่จะสร้างขึ้นมาใหม่ มีแผนผังแม่บท อย่างเต็มรูปแบบ

1.5 กระจายอำนาจการกำหนดนโยบาย และการบริหารโรงเรียนและสถานศึกษา ทุกระดับทุกประเภทให้กับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนรับผิดชอบในรูป คณะกรรมการสถานศึกษา

1.6 ให้มีองค์กรติดตามและประเมินผล ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนประเมินมาตรฐานโรงเรียนและสถานศึกษาทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพการศึกษาย่างต่อเนื่อง

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหาและการพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาย่างต่อเนื่อง

2.1 สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบของครู ผู้บริหารโรงเรียน

2.2 การประเมินความก้าวหน้าของครู ให้มุ่งเน้นที่การวัดประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนการสอนและสนับสนุนให้ครูทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กันไป

2.3 ให้ครูทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาทักษะในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี

2.4 ให้ครูเลือกแผนการสอนหรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน

2.5 ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง

2.6 กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชนและส่วนราชการต่าง ๆ มาสอนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทนความเหมาะสม

2.7 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู

2.8 ปรับรื้อระบบการกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจำแนกความก้าวหน้าในสายงาน ระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีสายวิชาชีพที่ชัดเจน แต่มีความยืดหยุ่นและสามารถสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้

2.9 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา คณะกรรมการข้าราชการครู และสถาบันผลิตครูดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพโดยการกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

2.10 ปฏิรูประบบสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของครูทุกประเภท ทุกสังกัด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพให้กับครู

2.11 พัฒนาระบบ และกลไก ในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครู พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในการผลิตครูทั้งครูที่สอนหลายวิชา และครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติ

2.12 เร่งรัดการพัฒนานักบริหารการศึกษ

2.13 ให้ศึกษานิเทศก์ทุกสังกัดทำงานร่วมกันติดตามงานวิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัด

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดย

3.1 จัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา

3.2 จัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อม จัดทำหลักสูตรทุกระดับทุกประเภท

3.3 เร่งปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันการผลิตครูให้มีเนื้อหาวิชาชีพครูมากขึ้นเพื่อ

3.4 จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาโดยเน้นเป็นพิเศษ ในด้านพื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อรองรับการพัฒนาความรู้และทักษะในระดับที่สูงขึ้น

3.5 ปฏิรูปการเรียนรู้อาษาต่างประเทศ

3.6 เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ

3.7 ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและเนื้อหา

3.8 เร่งรัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยแบบยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้อยู่ในอาชีพครูปฏิบัติตนอยู่ในวิถีทางประชาธิปไตย

3.9 ปฏิรูประบบการวัดผล ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยเน้นพฤติกรรม การแสดงออกจริงของผู้เรียน และใช้ผลการประเมินในการพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน

3.10 พัฒนาและสนับสนุนสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้เป็นเครือข่ายรองรับการกระจายอำนาจทางวิชาการ

4. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา มุ่งกระจายอำนาจ เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจด้านการบริหาร และการจัดการบริการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด

4.1 กำหนดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการบริการทางการศึกษา และองค์กรประสานงานในระดับจังหวัด โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ไว้ดังนี้

4.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา

4.1.2 ระดับประถมศึกษา

4.1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4.1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4.1.5 ระดับอุดมศึกษา

4.2 มุ่งพัฒนาองค์กรในทุกระดับ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร

4.3 มุ่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชนและเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหาร และการจัดการศึกษา

4.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ องค์กรบริหารงานบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ

4.5 พัฒนาระบบการตรวจ ติดตามและประเมินผลให้เข้มแข็งและประสานสอดคล้องกันทุกระดับ

4.6 ดำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย แก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับ ทุกประเภท ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

4.7 มุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ให้ได้ระหว่างร้อยละ 6-7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพื่อให้ทัดเทียมกับระดับมาตรฐานสากลและมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในแต่ละปี

ระบบบริหารการศึกษาแบบเดิม

ระบบบริหารจัดการศึกษาไทยก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาตินั้นมีหน่วยงานในระดับกรม หรือเทียบเท่าที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาถึง 54 หน่วยงาน มีการลดส่วนหรือแบ่งแยกขอย่อยการบริหารออกเป็นระดับและขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับกระทรวงถึงสถานศึกษาและนักเรียนต้องผ่านขั้นตอนทั้งหมด 9-10 ขั้นตอน ไม่พบว่าประเทศไทยในโลกจะมีสายการบังคับบัญชาในระบบบริหารการศึกษาที่ยาวหลายชั้นอย่างของประเทศไทย หน่วยงานหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอยู่ 3 หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติโดยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยที่ใหญ่ที่สุด

การบริหารจัดการศึกษาในส่วนกลางในที่นี่จะพิจารณาเฉพาะกรณีของกระทรวงศึกษาธิการ เพราะเป็นหน่วยที่ใหญ่ที่สุดและจะได้รับผลกระทบมากกว่าหน่วยอื่นๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 หมวด 11 มาตรา 25 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กล่าวคือ

งานเกี่ยวกับการศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการดำเนินการและให้บริการทางการศึกษาสำหรับสาธารณชนตามแนวทางที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การฝึกหัดครู การศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาพิเศษ การศึกษาผู้ใหญ่ ควบคุมและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน และการศึกษาประชาชนในด้านต่าง ๆ

งานเกี่ยวกับศาสนา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและอุปถัมภ์การดำเนินงานของมหาเถรสมาคม ดูแลและช่วยจัดการศาสนสมบัติให้แก่คณะสงฆ์ และการให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์แก่ศาสนาอื่น

งานเกี่ยวกับการวัฒนธรรม มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเชิดชูรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย บำรุงรักษาและดูแลส่งเสริมศิลปวิทยาการอันเป็นสมบัติวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

มาตรา 26 กระทรวงศึกษาธิการมีส่วนราชการดังต่อไปนี้

1. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการศาสนา
4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน
5. กรมพลศึกษา
6. กรมวิชาการ
7. กรมศิลปากร
8. กรมสามัญศึกษา
9. กรมอาชีวศึกษา
10. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
11. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
12. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
13. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู
14. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
15. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
16. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
17. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอิสระในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ศูนย์การราชบัณฑิตยสถาน และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ส่วนการบริหารจัดการศึกษาในส่วนภูมิภาค พบว่ามีหน่วยงานทางการศึกษาในระดับจังหวัด และอำเภอเป็นจำนวนมาก ซึ่งรวมกันแล้วมีไม่น้อยกว่า 3,000 หน่วยงาน (มีมากกว่าจำนวนโรงเรียนมัธยมฯ สังกัดกรมสามัญศึกษา) ได้แก่

หน่วยงานทางการศึกษาในระดับจังหวัด

หน่วยงานทางการศึกษาในระดับจังหวัด (75 จังหวัด) รวมกันทั้งหมดจะมีจำนวนประมาณ 450 หน่วย หน่วยงานทางการศึกษาในระดับจังหวัด ได้แก่

- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
- สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
- ศูนย์พลศึกษาและกีฬาจังหวัด
- อาชีวศึกษาจังหวัด เป็นหน่วยงานกลางทางด้านอาชีวศึกษาและมีสำนักงานบริหารอยู่

ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาในจังหวัดนั้น ๆ ตามที่ได้รับการเลือกตั้งขึ้น

หน่วยงานทางการศึกษาในระดับอำเภอ

หน่วยงานทางการศึกษาในระดับอำเภอ (ประมาณ 875 อำเภอ) รวมกันทั้งหมดจะมีจำนวนประมาณ 2,625 หน่วย หน่วยงานทางการศึกษาในระดับอำเภอ ได้แก่

- สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ
- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานทางการศึกษาในระดับเขตการศึกษา ได้แก่ สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประจำอยู่ที่เขตการศึกษา 12 เขตการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งประจำอยู่ที่เขตทั้ง 12 เขต ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค 5 แห่ง

การบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลางมาก ทั้งในด้านการเงิน การบริหารบุคคล และด้านวิชาการ การบริหารในระดับสถานศึกษาแทบไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ต้องคอยฟังการตัดสินใจจากส่วนกลางทุกเรื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงทำได้เพียงเป็นตัวแทนของส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานมากกว่าจะเป็นผู้บริหาร และเน้นการบริหารงานธุรการมากกว่างานวิชาการ นอกจากนี้ การรวบอำนาจไว้ที่ส่วนกลางค่อนข้างมากยังทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม

กล่าวโดยสรุป ระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบเดิมมีขั้นตอนการดำเนินงานมาก องค์กรบริหารมีขนาดใหญ่โตเกินไปไม่คล่องตัวทำการบริหารแบบแยกส่วน มีหน่วยงานต่างๆ ในการบริหาร

จัดการมากและมักเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของการขาดเอกภาพในการบริหารจัดการและการไม่สามารถประสานเชื่อมโยงต่อกันได้ กับทั้งมีการรวมศูนย์อำนาจการบริหารค่อนข้างมาก ทั้งในด้านวิชาการ ด้านบริหาร และด้านการเงิน ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมเหล่านี้เป็นเหตุให้การบริหารการศึกษาไทยขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความสับสนเปลืองมาก และเนื่องด้วยการบริหารครอบงำกิจกรรมการดำเนินการทางการศึกษาต่าง ๆ ไร้หมด ทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดทำนโยบายและแผน ฯลฯ ดังนั้น การบริหารที่ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมก่อให้เกิดความด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาในด้านอื่น ๆ ด้วย

ระบบบริหารการศึกษาแบบใหม่ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

ระบบบริหารจัดการศึกษาแบบใหม่ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการศึกษาแบบเก่า และที่สำคัญต้องการสร้างภาพความสำเร็จขององค์กรบริหารแบบใหม่โดยการรีเอนจิเนียริง (Reengineering) บริหารการศึกษา เพื่อหวังผลในการปฏิรูปอย่างเป็นรูปธรรมในทันทีทันใดและใหญ่หลวง (Sudden and Dramatic Improvement) พยายามที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารดังนี้

การรีเอนจิเนียริง (Reengineering) บริหารการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1. พิจารณาทบทวนใหม่ (Rethink)
2. ออกแบบระบบบริหารใหม่ (Redesign)
 - 2.1 กำหนด Concept ของกระบวนการ
 - 2.2 ดำเนินการออกแบบใหม่ทั้งหมด
 - 2.3 พัฒนารายละเอียดของระบบใหม่
 - 2.4 นำเสนอผู้มีอำนาจพิจารณา

3. การนำไปใช้

3.1 ทำการทดลองนำร่องระบบบริหารแบบใหม่

3.2 ติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

3.3 พัฒนาระบบสนับสนุนพื้นฐาน

3.4 ขยายผลการนำไปใช้

การปฏิรูประบบบริหารจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติหรือการรื้อระบบ (Reengineering) ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น โดยแท้จริงแล้วได้มีการบัญญัติไว้ในหมวดที่ 5 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติแล้ว ต่างกันเพียงแต่ว่าเป็นการระบุไว้ในรูปของนัยทางกฎหมาย นอกจากนี้ยังได้มีการจัดทำรูปแบบโครงสร้างการจ้องค์กรบริหารการศึกษาขึ้นในเบื้องต้นแล้วด้วย โดยคณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมี ศ.ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะได้ดำเนินการไว้แล้ว ในที่นี้จะได้นำนัยของหมวดที่ 5 และรายงานการปฏิรูประบบบริหาร การศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดทำโดย ศ.ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะมาขยายความ ตามขั้นตอนของการรื้อระบบ (Reengineering) ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจะได้อธิบายเป็นลำดับไป ดังนี้

1. พิจารณาทบทวนใหม่ (Rethink)

ในรายงานการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมี ศ.ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะดำเนินการเสร็จในเบื้องต้นแล้วนั้น ได้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1.1 ทบทวนถึงสภาพปัจจุบันของกระทรวงฯ

1.2 พิจารณารูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งโดยกระแสโลกาภิวัตน์และตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

1.3 พิจารณถึงความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป

1.4 พิจารณถึงปัญหาการบริหารการศึกษาและปัญหาที่เกี่ยวข้อง

1.5 ทำการกำหนดหลักการและแนวทางสำคัญในการปฏิรูปซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการที่จะออกแบบระบบบริหารใหม่

หลักการและแนวทางสำคัญที่พิจารณาขึ้นได้แก่

1. หลักการ

การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล จะยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

- ความเป็นเอกภาพ (Unity)
- การกระจายอำนาจ (Decentralization)
- การมีส่วนร่วม (Participation) ของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน
- การลดขั้นตอนการบริหารหรือลดสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) ให้สั้นลง
- การลดขนาด (Downsizing) และจำนวนขององค์กรบริหารในส่วนกลาง

และส่วนภูมิภาค

2. แนวทางสำคัญ

จะปรับอำนาจหน้าที่ และองค์กรของกระทรวงส่วนกลางเพื่อทำหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุน และส่งเสริมดำเนินนโยบาย แผนมาตรฐานการศึกษา ทรัพยากรการศึกษาและตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหน่วยปฏิบัติด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม โดยจัดให้มีองค์กรหลักในรูปคณะบุคคล 4 คณะ คือ สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาระดับพื้นฐานและระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจะกำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีขนาดพอเหมาะสำหรับการจัดและการบริหารการศึกษา โดยมีองค์กรคณะบุคคลที่มาจากตัวแทน ประชาชน และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น และให้สถานศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีความเป็นอิสระ ในการบริหารงาน โดยบริหารงานภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา

ในส่วนของสถานศึกษาระดับปริญญาจะให้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานทุกด้าน และเป็นนิติบุคคลภายใต้การกำกับของสภาสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งสถาน ศึกษาแต่ละแห่ง

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่หรือทำหน้าที่ด้านการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะกิจอื่น ๆ กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ออกแบบระบบบริหารใหม่ (Redesign)

เมื่อพิจารณาจากรายงานการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา โดยคณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมี ศ.ดร. วิจิตร ศรีสอาน และคณะ ได้ดำเนินการไว้แล้ว การออกแบบระบบบริหารใหม่เป็นไปดังนี้

2.1 กำหนด Concept ของกระบวนการตามหลักการและแนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาข้างต้น ซึ่งให้ความสำคัญกับรูปแบบการบริหารที่เน้นความเป็นเอกภาพ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนนั้นนำไปสู่กรอบความคิดในการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร การจัดองค์กรและการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรที่ยึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก เพราะจะสามารถตอบสนองหลักการดังกล่าวได้อย่างชัดเจน นั่นคือ Concept ของกระบวนการในที่นี้คือ การยึดเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก ในการออกแบบระบบบริหารนั่นเองซึ่งเป็นไปตามมาตรา 37 ของพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

เขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

จะยึดเขตปกครองเป็นเกณฑ์พิจารณา เนื่องจากไม่ใหญ่มากเกินไปมีปริมาณงานด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน สามารถจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมได้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และประชาชนมีส่วนร่วมได้เต็มที่ โดยมีเกณฑ์ประชากรประมาณ 120,000 คนขึ้นไป มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีจำนวนใกล้เคียงกัน มีสภาพภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ติดต่อกัน และเป็นเขตปกครองที่ประชาชนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว

ส่วนการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

จะยึดเขตพื้นที่ประเทศเป็นเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ที่จะเข้ารับการศึกษได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาเหล่านี้มีจำนวนจำกัด และบางสถานศึกษา มีความสามารถและความชำนาญในการเปิดสอนไม่เหมือนกัน

สำหรับการบริหารงาน จะกระจายอำนาจทุกด้านไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทั้ง 2 ระดับ โดยส่วนกลางจะมีหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุน และประสานงานด้านนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา ทรัพยากรการศึกษา และการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

2.2 ดำเนินการออกแบบใหม่ทั้งหมด

เมื่อกำหนด Concept ของกระบวนการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็ดำเนินการออกแบบระบบบริหารการศึกษาใหม่ โดยพิจารณากำหนดรูปแบบการจัดองค์กรใน 3 กรณี คือ การจัดองค์กรบริหารการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา การจัดองค์กรบริหารการศึกษาของสถานศึกษาระดับปริญญาตรี และการจัดองค์กรบริหารการศึกษาของส่วนกลางดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การจัดองค์กรบริหารการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาแบ่ง 2 ระดับ คือ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา

2.2.1.1 ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาได้ดังนี้

1. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา
อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษามีฐานะเป็นกรรมการบริหารการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.1 ให้ความเห็นชอบด้านนโยบาย แผน งบประมาณการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม มาตรฐานการศึกษา และการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และหน่วยงานศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในเขตความรับผิดชอบ

1.2 ให้ความเห็นชอบการจัดตั้ง ยุบ หรือรวมสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาก่อนเสนอขออนุมัติจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 กำกับ ดูแล นิเทศ และติดตามผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด และการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน แผนและเป้าหมายที่กำหนด

1.4 อนุมัติการแต่งตั้ง โยกย้าย ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัด
เขตพื้นที่การศึกษา

1.5 ประสาน และส่งเสริม สถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่
การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับ
นโยบายและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย และมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและ
สนับสนุนการจัดการศึกษาของครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา
และสถานประกอบการที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

1.6 พิจารณาแก้ไขปัญหาตามข้อเสนอของคณะกรรมการสถานศึกษา
และปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษามีอาจแก้ไขได้

องค์ประกอบ

1. คณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสมาคมผู้บริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมครูและ
ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งมีจำนวน
ไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

2. จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา และ
การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้
เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

2. สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่ศึกษาปฏิบัติ
งานภายใต้การกำกับของคณะกรรมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่
กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตาม และส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับ
ปริญญาตรี ทั้งของรัฐและเอกชน และการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภายในเขตพื้นที่
การศึกษา รวมทั้งส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระดับดังกล่าวกับองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและนโยบายการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ
วัฒนธรรมของชาติ

3. ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่
การศึกษา

เป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพที่มีความรู้ ความสามารถและ
ประสบการณ์สูงในการบริหารการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

3.1 เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

3.2 ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตาม การดำเนิน
งานของสถานศึกษาและหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ในสังกัดสำนักงานการศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินการ
จัดการศึกษา ตลอดจนประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นของเอกชนรวมทั้งของครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ
สถาบันวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการที่จัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็น
ไปตามมติคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

3.3 บริหารงานบุคคลและงบประมาณ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
และแผนงานที่กำหนด รวมทั้งให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
เขตพื้นที่การศึกษา และคณะอนุกรรมการข้าราชการพลเรือนในหน่วยงานทางการศึกษาเขตพื้นที่
การศึกษา (อ.ก.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา) ซึ่งกำหนดให้เป็นองค์คณะบุคคลเพื่อกำกับการบริหารงาน
บุคคลระดับเขตพื้นที่การศึกษา แล้วแต่กรณี

ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมพื้นที่การศึกษา
ได้มาโดยการสรรหาของคณะกรรมการสรรหา ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนจากคณะกรรมการการ
ศึกษาขั้นพื้นฐาน และจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะพิจารณาคัดเลือกผู้เหมาะสมตาม
เกณฑ์ไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อเสนอให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเลือกผู้ที่เหมาะสมให้เลขาธิการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการแต่งตั้งต่อไป

ความในข้อ 2.2.11 นี้สอดคล้องกับมาตรา 38 แห่ง พ.ร.บ.
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นั้นเอง

2.2.1.2 ระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีเป็นหน่วยปฏิบัติที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ทำหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และทักษะของนักเรียนชุมชน มีอิสระในการบริหารงาน เพื่อให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างยืดหยุ่น คล่องตัว เพื่อการเป็นโรงเรียนของชุมชนและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งนี้ โดยข้อเสนอแนะ และการส่งเสริม สนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา

1. คณะกรรมการสถานศึกษาอำนาจหน้าที่

1.1 ให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการจัดการศึกษา และการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

1.2 เสนอแนะการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านบุคลากร งบประมาณ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน

1.3 ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนการพัฒนาสุขภาพอนามัยของนักเรียน การระดมทรัพยากร การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบสานศิลปะ จารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

องค์ประกอบ

คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา

เป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพที่มีความรู้ความสามารถมีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการบริหารงานของสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

2.1 เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการในสถานศึกษาที่ดูแลรับผิดชอบ

2.2 ดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากร และหน่วยงานภายในสถานศึกษาให้ดำเนินการจัดการศึกษาในความรับผิดชอบให้เป็นไปตามนโยบาย คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของกระทรวง เขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา

2.4 ระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรต่าง ๆ จากท้องถิ่นมาใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาได้มาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา โดยการเสนอชื่อและคำแนะนำของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้แต่งตั้ง

ความในข้อ 2.2.1.2 นี้สอดคล้องกับมาตรา 40 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

อนึ่ง อำนาจหน้าที่ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้นยังมีได้เป็นข้อยุติแต่ประการใด ซึ่งใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติได้ระบุให้กระทรวงฯ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแห่งชาติได้ระบุให้กระทรวงฯ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 39)

2.2.2 การจัดองค์กรการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาระดับปริญญาตรี

สถานศึกษาระดับปริญญาตรีมีพื้นที่บริการทั้งประเทศ

1. สภาสถานศึกษา สภาสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และองค์ประกอบตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการจัดตั้งของแต่ละสถานศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้บริหารการศึกษามืออาชีพที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหาร

ความในข้อ 2.2.2 นี้สอดคล้องกับมาตรา 19 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2.2.3 การจัดองค์กรบริหารการศึกษางานของส่วนกลาง

องค์กรการบริหารการศึกษางานของกระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับกระทรวงในส่วนกลาง จัดเป็นดังนี้

1. กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่ในการกำกับ สัมผัส สนับสนุน ประสานงาน และตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้านนโยบาย แผน มาตรฐานทรัพยากร ในการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของหน่วยปฏิบัติในสังกัดกระทรวง และประสาน และส่งเสริมสถานศึกษาขององค์กรส่วนท้องถิ่น เอกชน และสถาบันอื่น ๆ โดยมีรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นผู้บริหารสูงสุด และมีปลัดกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการในกระทรวง มีการจัดองค์กรของ กระทรวงดังนี้

ความในข้อ 1 นี้สอดคล้องกับมาตรา 31 แห่ง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

องค์กรและบุคลากรระดับกระทรวง

การบริหารของกระทรวงจะดำเนินการภายใต้องค์กรบุคคล 4 คณะ คือ

1.1.1 สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่ในการ กำหนด กำกับ สัมผัส สนับสนุน และประเมินผลด้านนโยบาย แผน มาตรฐานและทรัพยากร การจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

1.1.2 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการกำหนด กำกับ สัมผัส สนับสนุน และตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้านนโยบาย แผนพัฒนามาตรฐานและทรัพยากร การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหลักสูตรแกนกลาง ตลอดจนการอนุมัติแต่งตั้งผู้อำนวยการเขตพื้นที่ การศึกษา และจัดตั้ง ยุบ รวมสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

1.1.3 คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่ในการกำหนด กำกับ สนับสนุน และตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้านนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและทรัพยากร การจัดการอุดมศึกษา

1.1.4 คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่ในการกำหนด กำกับ สนับสนุน และตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ด้านนโยบาย แผนพัฒนา และทรัพยากรใน การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

1.2 หน่วยบริหารกลาง หน่วยบริหารกลาง ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวง และกรมที่จะทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ตามภาระหน้าที่ของกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และยังต้องดำเนินงานในบางด้านที่เป็นบทบาทหน้าที่ของส่วนกลาง กรม เหล่านี้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในหน่วยงานทางการศึกษา กรมอาชีว ศึกษา กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมการศาสนา และกรมศิลปากร

1.3 องค์การอิสระ องค์การอิสระในกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มี 5 หน่วยงานได้แก่

1.3.1 องค์การประกันคุณภาพการศึกษา มีหน้าที่กำหนดมาตรฐาน จัด ระบบการประกันคุณภาพ และกำกับ ควบคุม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาทั้งของรัฐและ เอกชน (จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 49)

1.3.2 ศรสุภา มีหน้าที่ควบคุม ดูแล และส่งเสริมด้านมาตรฐานและ จรรยาบรรณของผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้บริหาร และเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับใบประกอบวิชาชีพ ของครูและผู้บริหาร (มาตรา 53, 73)

1.3.3 ราชบัณฑิตยสถาน มีหน้าที่ศึกษาค้นคว้า และบำรุงสรรพวิชาให้ เป็นประโยชน์แก่ชาติและประชาชน

1.3.4 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสถานศึกษา ทั้ง ของกระทรวงและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3.5 สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริมและประสานการวิจัยการพัฒนา และการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและ ประสิทธิภาพของการผลิต และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (มาตรา 69)

2.3 พัฒนารายละเอียดของระบบใหม่

คณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการออกแบบโครงสร้างการจัดองค์กรบริหารการศึกษา มีการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วนำร่างไปจัดประชุมสัมมนาให้ผู้บริหารระดับสูงและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้พิจารณาให้ข้อคิดเห็น และได้นำข้อมูล ข้อเสนอแนะ และได้้นำข้อมูล ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาปรับปรุง และ จัดทำรายละเอียดของระบบโครงสร้างให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 นำเสนอต่อผู้มีอำนาจพิจารณา

เมื่อทำการปรับปรุง และจัดทำรายละเอียดของระบบโครงสร้างให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้ว คณะกรรมการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการนำเสนอรายงานการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2542

3. การนำไปใช้

เนื่องด้วยระบบที่ออกแบบใหม่นี้ยังมิได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ต้องมีการจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมตามข้อเสนอปฏิรูปสู่การปฏิบัติ คือ จัดทำรายละเอียดของโครงสร้างองค์กรและการแบ่ง ส่วนงานทั้งส่วนกลางและ เขตพื้นที่การศึกษาให้มีสาระครบถ้วนและชัดเจน การนำไปใช้สามารถพิจารณาได้ดังนี้

3.1 ทำการทดลองนำร่องระบบบริหารแบบใหม่

จัดให้มีโครงการนำร่องเพื่อทดสอบระบบบริหารใหม่ทันทีที่การจัดทำรายละเอียดของโครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงานทั้งส่วนกลางและ เขตพื้นที่การศึกษา มีสาระครบถ้วนและชัดเจนแล้ว โดยเลือกเขตพื้นที่การศึกษามาคละ 3 เขต รวม 12 เขต ทดสอบระบบเป็นเวลา 2 ปี (คาดว่าจะทดลองนำร่องเสร็จประมาณปี พ.ศ. 2544) แล้วนำผลมาปรับปรุงระบบบริหารและออกเป็นกฎหมายก่อนประกาศใช้ทั่วประเทศ

3.2 ติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

ในระยะก่อนและระหว่างที่มีการทดลองนำร่องควรได้มีการประเมินสภาพของระบบเป็นระยะ เพื่อนำผลมาปรับปรุงระบบบริหารก่อนประกาศใช้ทั่วประเทศ

3.3 พัฒนาระบบสนับสนุนพื้นฐาน

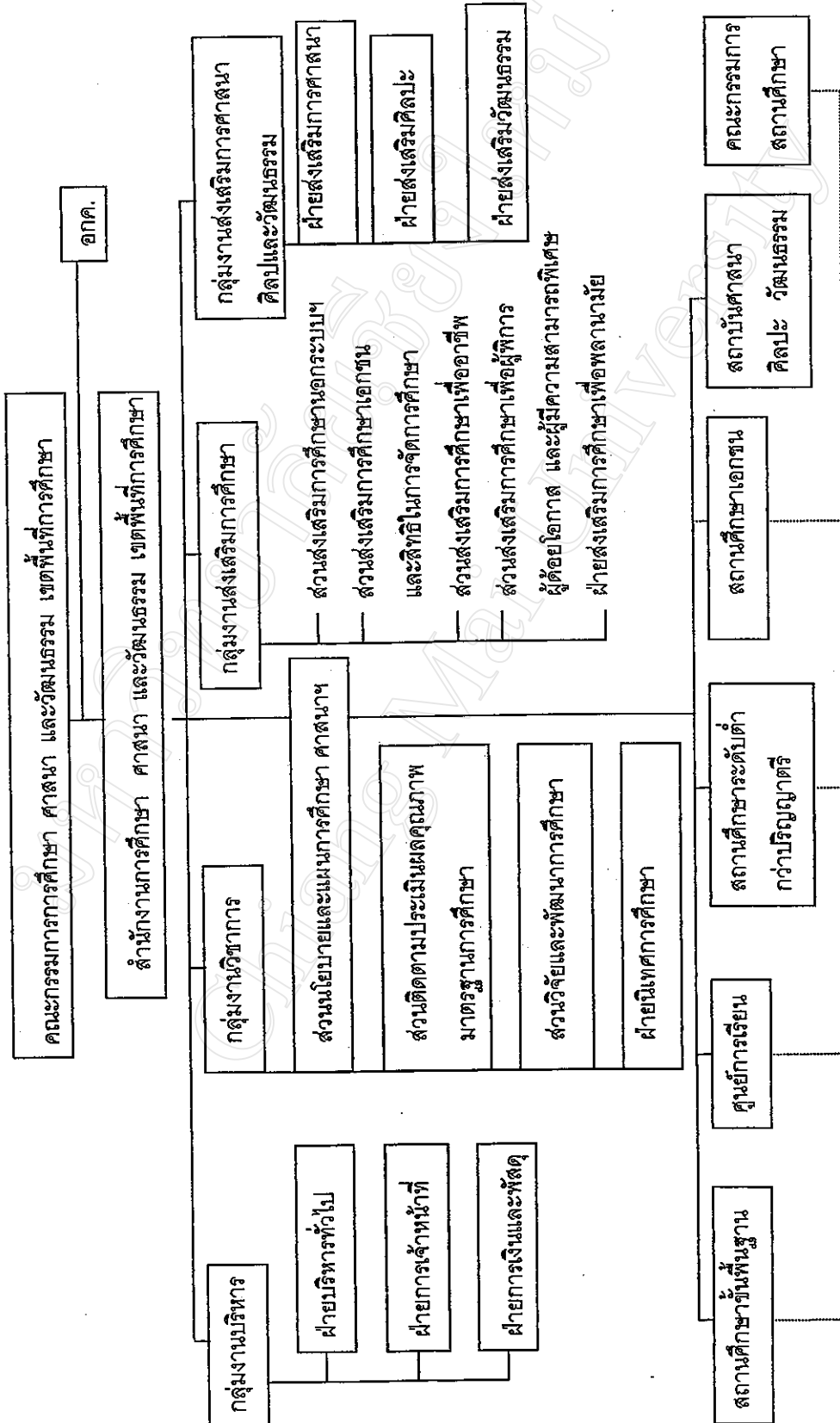
ทั้งในระยะก่อนหน้า ระหว่าง และสิ้นสุดการทดลองนำร่องควรได้พิจารณาถึงระบบการสนับสนุนพื้นฐานที่จะทำให้ระบบที่ออกแบบใหม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีต่าง ๆ การฝึกอบรมก่อนเข้าประจำการในระบบใหม่ การประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจต่อกัน การให้คำปรึกษา การสร้างความเชื่อมั่น ขวัญกำลังใจ การให้สวัสดิการต่าง ๆ การจัดให้พื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำการทดลองนำร่องเป็นต้นแบบหรือเป็นพี่เลี้ยงแก่เขตพื้นที่อื่น ๆ การจัดระบบการจัดสรรทรัพยากร การจัดทำกฎหมายต่าง ๆ ที่จำเป็นเร่งด่วนในทางปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนสำหรับการเปลี่ยนแปลง (Planning of Change)

3.4 ขยายผลการนำไปใช้

เมื่อได้เตรียมการในด้านต่าง ๆ พร้อมแล้วก็สามารถดำเนินการขยายผลการนำไปใช้ต่อไป ในกรณีนี้ยังสามารถพิจารณาเป็นลำดับขั้นได้อีกตามความจำเป็นคือ

1. ดำเนินการขยายผลทั้งหมด
2. พิจารณาจากจำนวนที่จะขยายผล เช่น อาจให้มีการขยายผลคิดเป็นร้อยละของจำนวนเขตพื้นที่ที่มีอยู่ในระดับหนึ่งก่อน แล้วค่อยทยอยไปจนครบตามที่ได้กำหนดไว้
3. พิจารณาจากภูมิภาคที่ทำการขยายผล เช่น อาจให้มีการขยายผลไปในบางภูมิภาคก่อนแล้วค่อยทยอยตามไปจนครบตามที่กำหนดไว้
4. พิจารณาจากความเข้มข้นของภารกิจหน้าที่ที่จะดำเนินการขยายผล เช่น ในภารกิจเรื่องการกระจายอำนาจ ในระยะต้นอาจให้มีการกระจายอำนาจในระดับหนึ่งก่อน แล้วค่อยทยอยไปจนครบตามที่กำหนดไว้

โครงสร้างองค์กรสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา (แนวทางที่อาจเป็นไปได้)

ที่มา: รันชัย ดนัยตโมเมท ผลจาก พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติที่มีต่อการศึกษาไทย, กรุงเทพฯ: 2542, หน้า 72.